

BESLUT

2015-04-27

Dnr: 14/02525

SAKEN

Kulturnytt, P1, 2014-10-21, krönika om en Ukrainabevakning; fråga om opartiskhet och saklighet

BESLUT

Inslaget frias. Granskningsnämnden anser att det inte strider mot kraven på opartiskhet och saklighet.

INSLAGET

Inslaget var en krönika som handlade om Aftonbladet kulturs bevakning av Ukrainakonflikten. Krönikan påannonserades av programledaren enligt följande.

På söndag är det parlamentsval i Ukraina. Ett val som tidigare lagts efter Majdanrevolutionen i våras när presidenten och regeringen föll. Och det har skrivits mycket om Ukraina i svenska medier, också på kultursidorna. En av de mer aktiva redaktionerna har varit Aftonbladet kultur som ofta intagit en kritisk hållning till Majdanrevolutionen och det nya politiska landskapet. Kulturnytts [personnamn] tycker att rapporteringen väcker en rad frågor.

I krönikan som följde sa krönikören följande.

För många av oss som under året har rest på journalistiska uppdrag till Ukraina har Aftonbladet kulturs rapportering många gånger framstått som underlig. Jag kan svälja att vi journalister ser på händelseförlopp på olika sätt och att det finns få länder i Europa som är så mångfacetterade som just Ukraina. Det väcker förstås frågor som hur starka är de fascistiska rörelserna i landet, hur motiverade är separatisternas kamp i östra Ukraina, hur ska vi förhålla oss till Rysslands annektering av Krim? Och så vidare. Men det är ändå någonting med Aftonbladet kulturs hantering av källor som gör mig bekymrad.

Den senaste artikeln från Ukraina har rubriken "Vi skjuter politiska motståndare" och är skriven av [personnamn] och [personnamn]. Alla citat i artikeln från medlemmar i medborgargården och högernationalistiska Högra sektorn låter helt trovärdiga. Det är inte det. Problemen börjar när vi ska lyssna på de som, enligt artikeln, är de goda krafterna. Som huvudsakliga källor anges medlemmar i vänstergruppen Borotba. Det

är deras bild som gäller i beskrivningen av vem som ligger bakom blodiga upplopp och förföljelser av politiska motståndare. Jag är helt säker på att artikeln hade mått bra om [personnamn] och [personnamn] letat efter argument för någon annan version än bara den från Borotba. Det hade också varit klädsamt att flika in en referens till det uttalande som andra ukrainska vänster- och anarkistgrupper skickade ut i början av mars i år där de stämplade Borotba som lierad med antisemitiska och proryska grupper. Det har också framförts misstankar om att organisationen finansieras från Ryssland. I uttalandet från de ukrainska vänstergrupperna står det dessutom att Borotba manipulerar fakta för att vilseleda vänsteranhängare och antifascister i andra länder. Tänk om Aftonbladet kultur åtminstone med några rader i ett så långt reportage hade kunnat reda ut varför just Borotba är de som vi ska ty oss till när den komplexa situationen i Odessa beskrivs.

Och till sist har vi den förment oberoende källan i artikeln, sociologen [personnamn] från ett universitet i Kiev. Också här hade jag gärna läst om [personnamn] som uttalad vänsterdebattör i det ukrainska politiska landskapet i stället för att han framställs som politisk neutral forskare.

Aftonbladet kultur får gärna skriva om Ukraina från sin politiska utgångspunkt men varför återkommande förklä materialet till oberoende reportage?

ANMÄLAN

Inslaget har inom ramen för samma anmälan anmälts av två personer på följande grunder.

I inslaget kritiserade krönikören dels Aftonbladet kulturs Ukrainabevakning generellt, dels en specifik artikel som publicerats i Aftonbladet den 10 oktober 2014.

Aftonbladets kulturs rapportering från Ukraina, som skrivits av sex olika skribenter, påstods i inslaget vara underlig och det hävdades att Aftonbladets hantering av källor är något som gav reportern anledning att bli bekymrad. Påståendena gjordes utan att varken de utpekade journalisterna, någon från redaktionen eller ansvarig utgivare fick svara på, eller gavs möjlighet att svara på, anklagelserna. Krönikören gjorde inget försök att på annat sätt redovisa vad som skulle kunna vara de sex skribenternas, redaktionens eller den ansvarige utgivarens åsikt i frågan.

I fokus för inslaget stod kritik mot en klart utpekad part, skribenterna vars artikel ”Vi skjuter politiska motståndare” publicerades den 10 oktober. Krönikören antydde utan att förklara varför att det finns anledning att förhålla sig skeptisk till deras källhantering. Krönikören anklagade skribenterna för att ha försökt ”förklä materialet till oberoende reportage” utan att låta någon av dem eller en representant för Aftonbladet kultur bemöta påståendena eller presentera sin åsikt. Detta stred enligt anmälarna mot Sveriges Radios (SR) krav på opartiskhet. Ett krav som är extra viktigt när det handlar om politik samt känsliga och omdebatterade konflikter som Ukrainakonflikten.

I inslaget antydde även att den ukrainska vänsterpolitiska organisationen Borotba ”finansieras från Ryssland”. Krönikören presenterade inga källor för påståendet. Organisationen fick heller ingen möjlighet att bemöta påståendet. Att påståendet gjordes utan att en enda källa redovisades stred mot kravet på saklighet.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

SR anser att inslaget överensstämmer med kraven på opartiskhet och saklighet och anför följande.

En central del i kulturjournalistiken är att diskutera – och problematisera – hur värderingar och perspektiv påverkar mediernas innehåll och världsbilder. Att diskutera hur kulturredaktionen på Aftonbladet skildrar en av vår tids mest allvarliga kriser är rimligt.

Krönikor är ett stående inslag i programmet och krönikörernas uppgift är att vara personliga och kommentera aktuella händelser eller angelägna företeelser. Den aktuella krönikören är känd för SR:s lyssnare som återkommande kommentator och krönikör i *Kulturnytt*, *P1-morgon* och *Studio Ett* kring frågor gällande Ryssland, Ukraina och andra länder i forna Sovjetunionen. Kunskaperna är grundade i reporterns tidigare arbete som korrespondent i regionen.

Efter att krönikan publicerats i *Kulturnytt* svarade anmälarna relativt omgående på Aftonbladets webbplats, och dagen efter, i pappersutgåvan. SR erbjöd den 22 oktober via mejl och telefonmeddelande anmälarna replikmöjlighet i *Kulturnytt*, men också ett skriftligt svar i Aftonbladet som en del i kulturdebatten. Anmälarna tackade dock nej till detta den 23 oktober.

Kulturnytt beslöt att i sändningen den 22 oktober klockan 18.07 föra fram anmälarnas kritik mot innehållet i krönikan. I inslaget gav programledaren också lyssnarna tydlig hänvisning till SR:s webbplats där det fanns länkar till anmälarnas publiceringar och kritik.

Anmälarna anser att det fanns ett sakfel i krönikan angående Borotba. SR vill anföra att uttalandet om organisationen ingick i ett resonemang om den kritik mot Borotba som förts fram av kritiska grupper. Resonemanget bör i sammanhanget inte ses som en sakuppgift utan som ett led i en argumentation för att journalisterna i sin artikel kunde ha visat att det fanns fler perspektiv att redovisa.

ANMÄLARNAS KOMMENTAR

Anmälarna har i huvudsak fört fram följande.

Samma dag som inslaget sändes, den 21 oktober, publicerade anmälarna ett svar på Aftonbladets webbplats klockan 15.40 där inslaget och SR:s opartiskhet ifrågasattes. Denna text gick i tryck i tidningen dagen därpå, den 22 oktober. Den 21 oktober publicerades även en replik av en av de utpekade journalisterna på webbplatsen.

Det var först den 22 oktober klockan 14.28 som SR mejlade en av anmälarna och erbjöd replikrätt. Det skedde alltså samma dag som anmälarnas replik gick i tryck i Aftonbladet och ett dygn efter publiceringen på webbplatsen. Anmälarna avböjde att svara på SR:s mejl.

Att SR reagerade först när offentlig kritik riktades mot inslaget anser anmälarna inte vara samma sak som att göra en opartisk sändning där alla sidor får komma till tals. Det är ett försök att rädda sändningen i efterhand. Inslaget var åsiktsjournalistik om en känslig fråga där den utpekade parten inte gavs någon som helst möjlighet att försvara sig.

UPPFÖLJANDE INSLAG

Granskningsnämnden har begärt in och tagit del av det inslag som SR hänvisar till i sitt yttrande som sändes i *Kulturnytt* den 22 oktober 2014. I inslaget sades följande.

(Nyhetspresentatör) – Och så till sist, debatt. Alla mediers nyhetsrapportering är vinklad, särskilt utrikesbevakningen skriver Aftonbladets kulturchef [personnamn] efter [krönikörens namn]s krönika här i *Kulturnytt* där han kritiserade Aftonbladet kulturs Ukrainabevakning. Han ifrågasatte källorna och saknade problematisering. Det [krönikörens namn] inte låtsas om är att kultursidorna, till skillnad från nyhetsjournalistiken, får, ska driva opinion och det egna perspektivet skriver [Aftonbladets kulturchefs namn] och riktar stark kritik mot Sveriges Radio. Följ debatten på sverigesradio.se/kulturnytt där hittar du länkar till alla artiklarna.

AKTUELL BESTÄMMELSE

SR ska utöva sändningsrätten opartiskt och sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet ska råda i radion (14 § i sändningstillståndet). Kravet på opartiskhet tillämpas enligt granskningsnämndens praxis i princip fullt ut på programledare, reportrar och andra som genom sin ställning i ett program kan uppfattas som företrädare för programföretaget. Bestämmelsen innebär bland annat att en programledare eller reporter inte får göra värderande uttalanden eller ta ställning i kontroversiella frågor. I personligt kåserande eller recenserande inslag och i personliga krönikor

får dock värderande omdömen förekomma, förutsatt att inslagets karaktär kan antas stå klar för lyssnarna.

Kravet på opartiskhet innebär enligt granskningsnämndens praxis att om allvarlig kritik riktas mot en klart utpekad part ska den kritiserade få bemöta eller kommentera kritiken. Som regel ska detta ske i samma program eller inslag. Att en part vägrar att medverka hindrar inte att ett program eller inslag sänds. Om möjligt bör i sådana fall den kritiserades uppfattning redovisas på något annat sätt.

Kravet på saklighet innebär främst att uppgifter som är av betydelse för framställningen ska vara korrekta och att framställningen inte får vara vilseledande, till exempel genom att väsentliga uppgifter utelämnas.

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

Enligt granskningsnämndens mening var kritiken som riktades mot de enskilda skribenterna i krönikan inte av sådant slag som krävde ett bemötande i samma program eller inslag. Av handlingarna i ärendet framgår att en möjlighet till bemötande gavs nästkommande dag men att detta avböjdes. Vidare framgår att SR i ett inslag i *Kulturnytt* som sändes den 22 oktober 2015 redogjorde för den kritik som publicerats i en artikel i Aftonbladet. Mot den bakgrunden anser nämnden att inslaget inte strider mot kravet på opartiskhet i denna del.

Nämnden kan inte heller finna att vad som i övrigt anförts om inslaget medför att det strider mot kraven på opartiskhet och saklighet.

Detta beslut har fattats av Henrik Jermsten, Leif Hedman, Jan Holmberg, Nedjma Chaouche och Ulrika Hansson efter föredragning av Nathalie Eriksson.

På granskningsnämndens vägnar

Henrik Jermsten

Nathalie Eriksson